

Constantin PAIU

Un festival singular

Festivalul Internațional de Teatru „Avram Goldfaden“ tinde să se instituționalizeze: Teatrul Național „Vasile Alecsandri“ din Iași a găzduit, între 24–30 octombrie 2004, cea de-a treia ediție a acestei inedite și incitante reuniuni de profil, care-și propune, ca obiectiv central, o sporire a comunicării și a cunoașterii între artiștii români și cei evrei, printr-o paradă a textelor dramatice și a unor instituții teatrale din România și din alte țări interesate de cultura idiș. Locul unui asemenea festival este, cu dreptate, la Iași, pentru că aici a apărut, în 1876, și a ființat multă vreme, primul teatru evreiesc din lume – *Pomul verde* –, rod al inițiativei și al tenacității poetului și dramaturgului de limbă idiș Avram Goldfaden; pe scena de la *Pomul verde* au fost interpretate, de altfel, în premieră absolută, și cele mai cunoscute dintre scrierile sale dramatice, cum sunt *Vrăjitoarea*, *Sulamit*, *Kuni-Lemel*, *Bar-Kohba*, alinate, pentru timpul în care au fost scrise, dramaturgiei cu tematică social-educativă.

Anul acesta, afișul festivalului s-a dovedit a fi unul care a solicitat din plin (dar care a și pus la grea încercare) atenția celor interesați de eveniment: în șapte zile, au fost programate nouă spectacole de teatru, un cabaret teatral muzical, un concert de muzică *klezmer*, un film, un *workshop* și șase conferințe de presă; toate acestea, oferite de zece instituții, organizații și trupe de teatru din România, Israel, S.U.A., Marea Britanie, Republica Moldova.

Festivalul a fost deschis cu filmul *Pomul Verde sau de la Shtetl la Broadway*, documentar despre Avram Goldfaden, pe un scenariu de Manase Radnev, în regia lui Radu Gabrea; un colaj inteligent, comentând fotografiile și secvențe filmate care descriu drumul lui Goldfaden de la Iași la New York; o poveste, părănd pe alocuri incredibilă, despre această personalitate de excepție a culturii evreiești.

În centrul interesului general s-au situat, firește, spectacolele de teatru; unele de bună și de foarte bună verticalitate artistică. Între acestea, se cuvine amintită cu deferență premiera Naționalului ieșean, *Salomea* de Oscar Wilde, în regia artistică a lui Alexander Hausvater (care produce și câteva inserții în textul britanicului, prin apel la *Talmud*, *Cartea Zohar*, *Cântarea Cântărilor* și *Noul Testament*; am fi preferat, spre folosul dinamicii interioare a montării, doar textul inițial. Spectacolul e riguros gândit, sensibil, oarecum neașteptat de „baladesc“ pentru stilul cu care ne-a obișnuit acest original regizor. Legenda biblică a fiicei Irodiadei capătă, în lectura lui Wilde, o variantă apocrifă, din care premiera ieșeană reține, îndreptățit, miezul ei viu – povestea unei iubiri imposibile, care-și caută, tragic, împlinirea până dincolo de moarte. Un oarecare exces de culoare și, mai ales, de decibeli, sau unele momente de simbolistică obscură pentru nefamiliarizații cu textele sfinte nu pot trece neobservate, dar nu ele dau nota dominantă a acestei povești scenice despre „fructul oprit“ la care, după cum spune

regizorul în programul de sală, nu se poate ajunge decât „într-o zonă a netrăitului, dincolo de hotarele vieții, într-un etern ideal...” Petronela Grigorescu, Doina Deleanu, Emil Coșeru, Teodor Corban sunt „soliștii” unei distribuții bine alcătuite pentru obținerea rezultatului scontat.

Cu mărturisit și normal interes a fost așteptată prezența în festival a actriței Maia Morgenstern, în foarte mediatizatul „one women show”, *Astă seară: Lola Blau*. Personalitate de primă mărime a scenei contemporane, Maia Morgenstern a făcut din nou risipă de trăire, dăruire, fantezie, plasticitate, talent întreg în acest dur și epuizant recital despre o simbolică față a nefericirii. Remarcabilă a fost, din nou, participarea compozitoarei și pianistei Dorina Rusu la izbânda acestui regal actoricesc.

Bine articulată (din nou de Alexander Hausvater, care semnează și scenariul) ni s-a părut a fi „situația tragică” *Direct din Amsterdam: Annee Frank!*, înfățișată de un colectiv artistic al Teatrului Evreiesc de Stat din București. Se avansează, în pledoaria dramatică a montării, o întrebare neliniștitoare: „Poate fi absolvit cineva de vina atâtor nefericiri omenеști?”

Un spectacol cinstit, cu momente de bună tensiune dramatică (dar și cu două finaluri!), a fost *Ghetto* de Joshua Sobol, în versiunea propusă de Teatrul Național „Mihai Eminescu” din Chișinău. Destul de descriptiv s-a înfățișat documentarul teatral *I Can Cry*, alcătuit de Miri Ben Shalom după jurnalul Esterei Herschberg, și susținut de trei componenți ai organizației From Home to Homeland, Inc – S.U.A. Remarcabil prin ritm, fantezie și umor de bună calitate a fost *Now you're talking* de Shalom Alehem, un „one-man show” cu Saul Reichlin din Marea Britanie.

Se cuvin măcar amintite spectacolele cu *Contrabasul* de Patrick Suskind (Teatrul Evreiesc Schaliah, Chișinău), *Cofetăria*, după Isaac Bashevis Singer (Teatrul Evreiesc de Stat, București), *Livada de portocali* de Yosef Bar-Yosef (Teatrul Municipal „Bacovia”, Bacău), *Ultima romanță a lui Raphael*, cabaret teatral muzical de Ytzhak Gormezano Goren (Kedem Theatre & Publishing – Israel), sau evoluția scenică a Trupeii Freigish din Chișinău, într-un *Concert klezmer*.

Cu cele bune și cu cele mai puțin bune ale sale, ediția a III-a a Festivalului Internațional de Teatru „Avram Goldfaden”, Iași, octombrie 2004, a devenit istorie, aliniindu-se anterioarelor două ediții în chip de anticameră a ediției a IV-a.

Alina MANG

Un spectacol introvertit

Mitul Salomeei și povestea tăierii capului lui Ioan Botezătorul au reprezentat pentru artiștii sfârșitului de secol XIX un subiect predilect, căruia i-au fost consacrate pagini întregi de literatură sau de analiză, pânze și uleiuri, partituri muzicale, materialul perfect oferit spre modelare esteticii decadente a spiritului *fin du siècle*. Acesta este momentul în care Oscar Wilde scrie tragedia într-un act *Salomeea*. Personajul central feminin al piesei se detașează de imaginea mitului prin încărcarea sa cu noi trăsături caracterologice. În general,